

Toen en Nu, drieluik van een eeuw aan fotomateriaal

In 2019 ontving de Oudheidkundige vereniging van oud plaatsgenoot, de heer Herman Bos, drie albums met daarin vele foto's uit begin 20ste eeuw. De meeste van die oude foto's zijn inmiddels wel bekend. Herman had echter in de jaren 60 van de afgelopen eeuw bij een groot aantal oude ansichtkaarten ook zélf foto's van dezelfde plaats gemaakt.

Aan Arnold de Greeuw werd gevraagd om een diavoorstelling van deze foto's te maken. In navolging van de werkwijze van Herman, voegde hij bij een aantal foto's ook weer recentelijke foto's toe. Het resultaat van het geheel blijft voor Herman helaas onbekend; eind 2021 bereikte ons het bericht dat Herman Bos was overleden.

Door de corona-tijd zijn in 2020 en 2021 helaas alle bijeenkomsten van onze vereniging niet door gegaan, maar gelukkig ligt die periode achter ons en hebben de leden in april 2022 alsnog kunnen genieten van een mooie fotopresentatie.

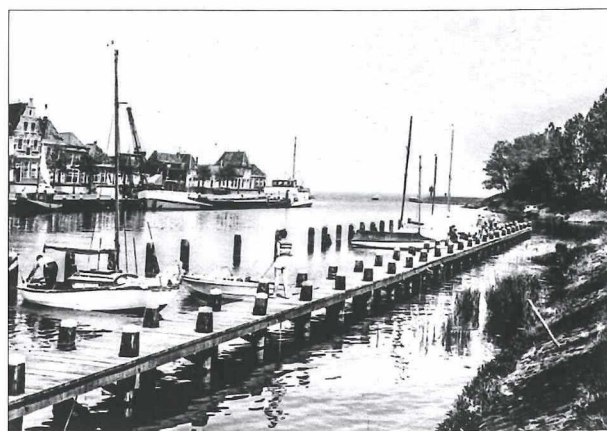
De Oosterhaven

Afb. 1: De Oosterhaven omstreeks 1905.

Op Afb.1 kijken we op een gure en donkere dag richting haveningang. Aan de golven en aan de windvanen op de bidders te zien is de wind oostelijk. Rechts op de foto, voor de bomen zonder blad, zien we nog net één van de twee wachthuisjes van de oude toegangspoort naar de stad nabij het kasteel. Het witte gebouw naast de toegangspoort is één van de daar aanwezige pakhuizen. Aan de waterstand te zien is het in ieder geval geen vloed.

Zestig jaar later zien we toch wel een ander beeld als we op dezelfde plek wederom richting haveningang kijken (Afb.2). De gevelwand van de Oosterhaven is wat compacter geworden.

Afb.2: De Oosterhaven omstreeks 1970.

Ook kunnen we de keermuur met de daarvoor een rij bomen duidelijk onderscheiden. De visserijactiviteiten zijn bijna letterlijk uit het havenbeeld verdwenen en nieuwe zaken dienen zich aan: zandwinning (de bekende Grinza VII ligt voor de lostrechter afge-meerd met een nieuwe lading ophoogzand) en we zien de beginnende watersport, waarvoor op de voorgrond een steiger is aangelegd.

Afb.3: Anno 2020, bij de steiger van het Achtereiland.

Wanneer we weer ruim 50 later naar de haveningang kijken dient zich weer een andere werkelijkheid aan. We weten dat van enige beroepsvisserij geen sprake meer is, de aanlanding van zand naar de plek nabij gemaal Lely is verplaatst en dat zelfs de veerdienst op Enkhuizen de haven niet meer aandoet.

De vrijkomende havenruimte is nu primair voor de watersport bestemd. We zien op Afb.3 een nieuwe en goed geoutilleerde steiger. De ligboxen zijn goed gevuld zo is te zien.

De Middenhaven¹

Afb.4: De Middenhaven omstreeks 1915.

We kijken (Afb.4) op de Middenhaven vanuit het westen. In het midden kunnen beide landhoofden worden onderscheiden met daartussen de Magere (wip)brug. Op de plek van de brug kon eerder de zogeheten schipsluis worden ingevaren en afgezonken (zie Jaaruitgave 2018 - no. 26).

Rechts op de foto het peilschaalhuisje van Rijkswaterstaat waar dagelijks de waterhoogte werd geregistreerd. Het houten gebouwtje van de visafslag is er nog niet.

Afb.5: De Middenhaven omstreeks 1965.

Een halve eeuw later hebben we opnieuw zicht op de Middenhaven (Afb.5). Het stenen gebouw uit 1950 van de gemeentelijke visafslag staat nu pontificaal op het linker landhoofd van de inmiddels verdwenen Magere brug.

Het peilschaalhuisjes is verdwenen omdat met de komst van de Afsluitdijk er vaste zomer- en winterpeilen op het IJsselmeer zijn gekomen. Hoewel we rechts van het midden nog zicht hebben op het visvaartuig van de fa. De Beer is de haven nu vooral het domein van de watersport.

Afb.6: Middenhaven anno 2020, zelfde plaats.

Ook in 2020 (zie Afb.6) kunnen we weer veranderingen vaststellen rondom de Middenhaven. De reeds eind jaren zestig van de vorige eeuw gesloten gemeentelijke visafslag doet al sinds 1970 dienst als voorziening voor de watersport (Koninklijke Zeilen Roeivereniging Hollandia).

Links op de voorgrond zien we het nieuwe station van de onvolprezen KNRM. Jammer dat de bomen op beide landhoofden uit het havenbeeld zijn verdwenen.

De Kwikkelsbrug

Kwikkelsbrug

Abbedemblik

*Wij wenschen u een prettig Nieuwjaar
Dov., Tante en zane.*

Afb.7: De Kwikkelsbrug omstreeks 1900.

Vanaf het haventalud van de Westerhaven kijken we naar de Kwikkelsbrug (Afb.7) en zien een in hout uitgevoerde dubbele ophaalbrug. De kinderen op de brug staan welwillend te poseren voor de foto. Het Witte Huis, dat we rechts op de foto zien, is in 1900 nog niet wit geverfd.

Afb.8: Omstreeks 1965; zelfde plek, andere brug.

We zijn 65 jaar later teruggegaan naar de plek uit 1900 (Afb.8). Nu staan we echter niet op het haventalud maar op een jachthavensteiger en kijken naar de stalen, in 1952 gebouwde, elektrisch aangedreven ophaalbrug.

Op de voorgrond *De Flevo* een gezamenlijk (maritiem)project van de gebroeders Bood en Jan Beek. De twee panden achter de brug staan er nu fris bij in hun witte kleur.

Afb.9: De Kwikkelsbrug anno 2020.

Nogmaals een blik op de Kwikkelsbrug (Afb.9). Ook nu kijken we weer vanaf een jachthavensteiger. Deze zijn inmiddels vernieuwd om de groeiende watersport nog beter van dienst te kunnen zijn.

Doordat de bomen rondom 'De Kuip' zijn gerooid zien we nu ook de panden op de Pekelharinghaven. Links op de foto is nog net het nieuwe havenkantoor zichtbaar.

De Westerhaven

Afb.10: De Westerhaven op de hoek van de Turfhoek in 1947.

Een bekende plek in Medemblik: hoek Westerhaven-Turfhoek (Afb.10). Het jaartal is afgeleid van een poststempel op de ansichtkaart maar de foto lijkt eerder van voor de Tweede Wereldoorlog gelet op de vorm van de auto en de kleding van de jongens op de fiets. De leibomen links op de foto staan voor een stadsboerderij.

Gezien de antennes op de daken is duidelijk dat de televisie haar opmars begonnen is. De mooie bomen aan de straatzijde zijn gerooid en nieuwe zijn op het haventalud, achter de waterkerende muur, aangeplant. De wat statige uitstraling van deze plek uit voorgaande perioden heeft omstreeks 1965 duidelijk aan kwaliteit ingeboet.

Afb.11: Omstreeks 1965; zelfde plek.

Dezelfde plek als op Afb.10 maar dan in het midden van de jaren zestig. De stadsboerderij van de fam. Molenaar is kortgeleden gesloopt en daarmee zijn ook de leibomen verdwenen. Wie goed kijkt, ziet dat de Westerhaven al redelijk vol-geparkeerd is.

De winkel van Foto Rijnsent kunnen we onderscheiden aan de hand van het *Agfa*-reclamebord op de pui.

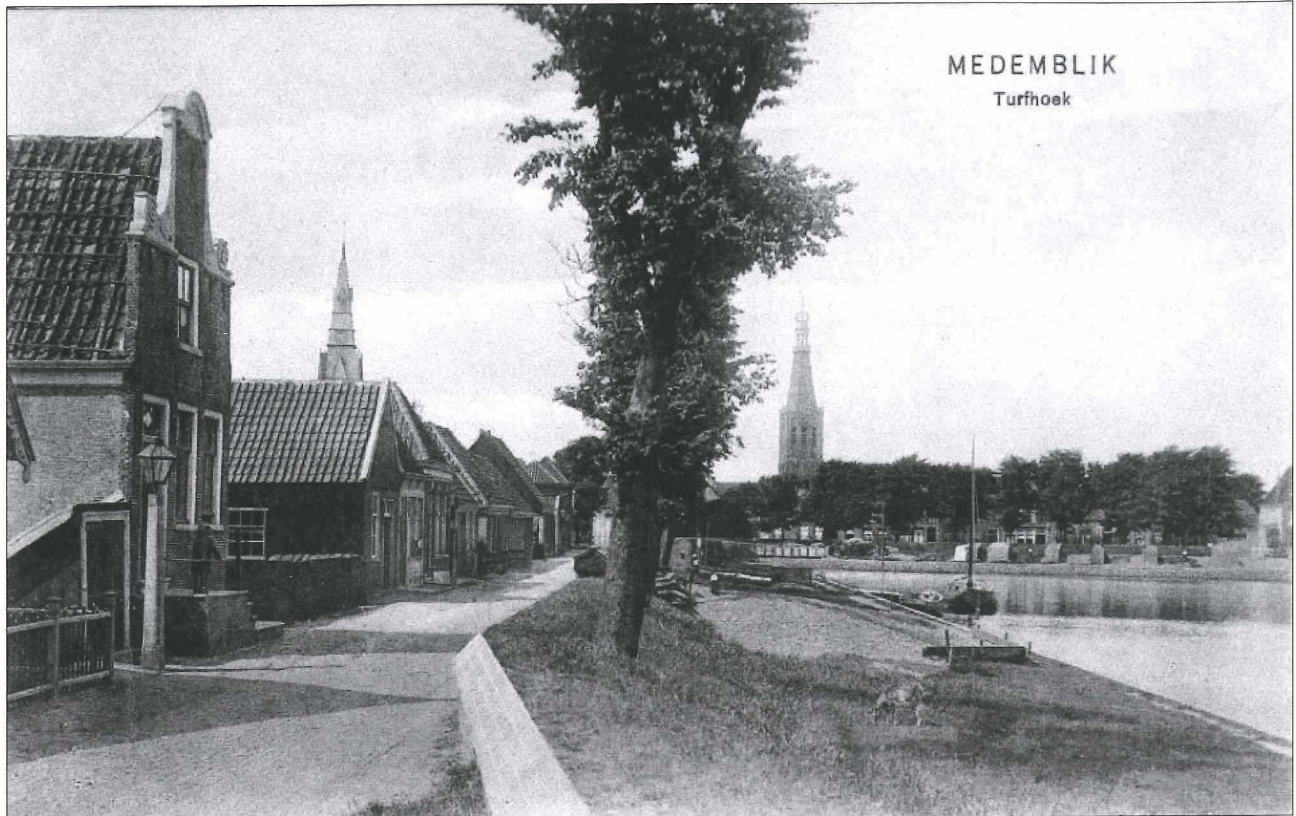

Afb.12: Een iets breder plaatje anno 2021.

Wat een nieuwe bouwkundige invulling al niet kan doen! De prachtige nieuwe woning op de hoek met de Ridderstraat voegt duidelijk kwaliteit toe aan deze plek.

Ook de aankleding van de stoepjes van de woningen zorgen voor een aantrekkelijk straatbeeld. De nostalgisch ogende straatlantaarns misstaan duidelijk niet op deze plek.

De Turfhoek

Afb. 13: De Turfhoek anno 1908.

Een mooi oud plaatje van de Turfhoek (Afb.13). Links de woning met een fraaie gevel en nog een olielamp als straatverlichting. De kist met schotbalken (voor het afsluiten van de doorgangen bij te hoge vloedstanden is, links van de bomen, nog juist zichtbaar.

Afb. 14: Zelfde plek omstreeks 1965.

Het huis links was van Op 't Land van de schuitenwerf (zie Afb.14). De kist met schotbalken is verdwenen. In tegenstelling tot de Westerhaven staan hier minder auto's geparkeerd. Wellicht een indicatie voor de financiële draagkracht van de bewoners.

De na de oorlog gerealiseerde nieuwbouw in het midden van de straat is door de verschoven rooilijn nauwelijks te zien.

Het voetgangersdomein heeft zich op de foto uitgebreid tot het talud van de keermuur.

Afb. 15: De Turfhoek anno 2021.

Los van het vele blik op straat kunnen we aan de hand van de foto uit 2021 (Afb.15) duidelijk spreken van een verbeterd straatbeeld.

Dat valt vooral op het conto te schrijven van de hier nieuw gerealiseerde woningen. Ook de fraaie lantaarnpalen en de doorlopende stoep zorgen voor een mooie openbare ruimte.

De Tuinstraat

Afb. 16: De Tuinstraat omstreeks 1920.

Een zomers plaatje van de Tuinstraat gezien vanaf de Oostersteeg (Afb.16) iedereen heeft nog even tijd om voor de fotograaf te poseren. Achter de jongeman rechts op de foto kunnen we met enige moeite nog een venter onderscheiden met hondenkar. Links van het midden op de achtergrond zijn de bomen langs het in 1912 gedempte Achterom nog net te zien.

Afb. 17: De Tuinstraat omstreeks 1965.

We kijken weer de Tuinstraat in, maar dan 40 jaar later (Afb.17). Het straatbeeld oogt niet bepaald aantrekkelijk, eerder wat armoedig. Sommige huizen kunnen wel een verfje gebruiken! Rechts op de foto bij de fiets bevindt zich de bakkerij van Jan Laarman. In het hoge pakhuis links van de zwarte (bakkerij)schoorsteen was de knakworstenfabriek (GROZO) van Dick en Cees Groot gevestigd.

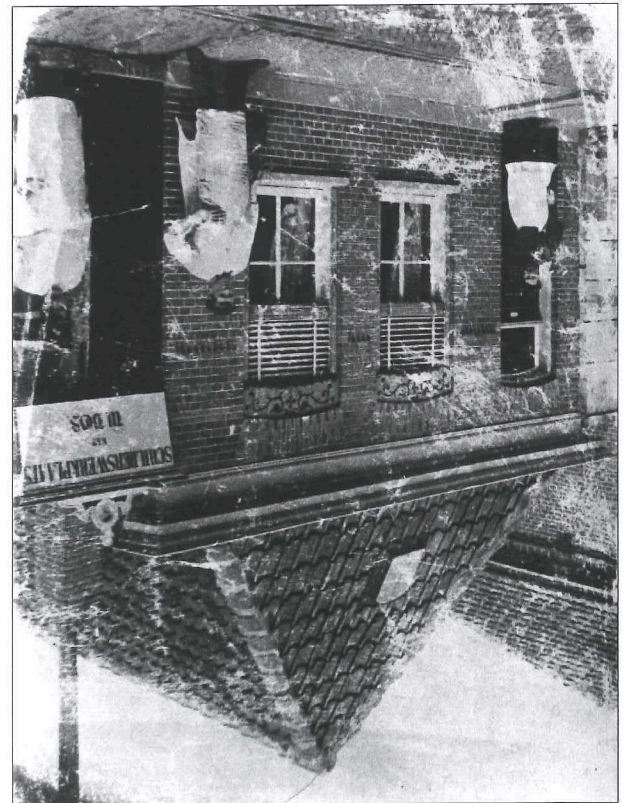
In het pandje met de uitgeklapte markies aan de linkerkant van de straat bevond zich de manufacturenzaak van het echtpaar V.d. Gulik. In de achtergrond zien we wat vaag de contouren van de loods van brandstoffenhandel Bijlsma.

De in de vorige eeuw in het oostelijk stadsdeel uitgevoerde stadsvernieuwingsplannen hadden gelukkig ook betrekking op de Tuinstraat.

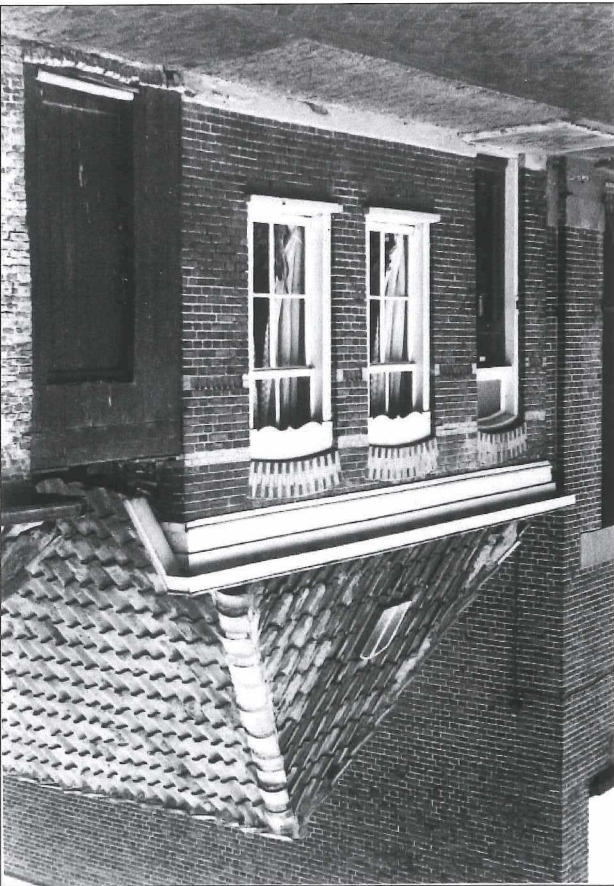
Afb. 18: De Tuinstraat ruim een eeuw later in 2021.

Verkrotting en leegstand zijn getransformeerd in een prettig woongebied met veel renoveerde woningen (Afb.18). Van de hier eertijds aanwezige kleinschalige bedrijvigheid is echter niets meer over. In de achtergrond kunnen we de nieuwbouw zien van Het Wapen van Medemblik.

Afb. 19: De Kruisstraat omstreeks 1900.

Een oude foto van de Kruisstraat (Afb. 19). We kijken naar het woonhuis annex schilders werkplaats van Wouter Bos. Het pand was gesitueerd naast de bioscoop en de VGLO-school. Let vooral op de kleinguitmontering van de beide heren!

Afb. 20: Hetzelfde huise omstreeks 1965.

Het pand opnieuw gefotografeerd maar dan 65 jaar later (Afb.20). De mooie versieringen boven de ramen zijn verdwenen.

Afb. 21: Dezelfde plek anno 2020; 120 jaar later dus.

De Kruisstraat opnieuw, maar dan in-nieuw, maar dan ingrijpend gewijzigd (Afb.21). Vanwege de nieuwbouw heeft het nu een heel ander uiterlijk. Het huise en de bioscoop zijn vervangen door een winkel op de hoek met appartementen er boven en er naast.

De Nieuwstraat

Afb.22: De Nieuwstraat omstreeks 1925.

Wat een ruimte was er toen nog in de Nieuwstraat in 1925 (Afb.22). Die ruimte was het resultaat van de gracht die zich hier heel vroeger bevond. De bestrating was er nog niet; wel zien we rechts nog net de benzinepomp van Ru Boekel; links een kruidenier die toen ook sigaren verkocht; anno 2021 is het geen kruidenier meer, maar de sigaren kun je er nog steeds kopen.

Rechts is een woning in aanbouw en achter het groepje kinderen zien we de omnibus van Leo Kors uit Hoogkarspel, die vanaf Café De Valk een dienstregeling via de Streek met Enkhuizen onderhield.

Afb.23: Omstreeks 1965.

Weer kijken we vanaf de Kaasmarkt de Nieuwstraat in (Afb.23). De rij bomen is gelukkig in stand gebleven. Wel aanmerkelijk meer auto's en het midden-deel van de Nieuwstraat was in de jaren 50 bestraat. Links zien we nog net het bierreclame van de Sico.

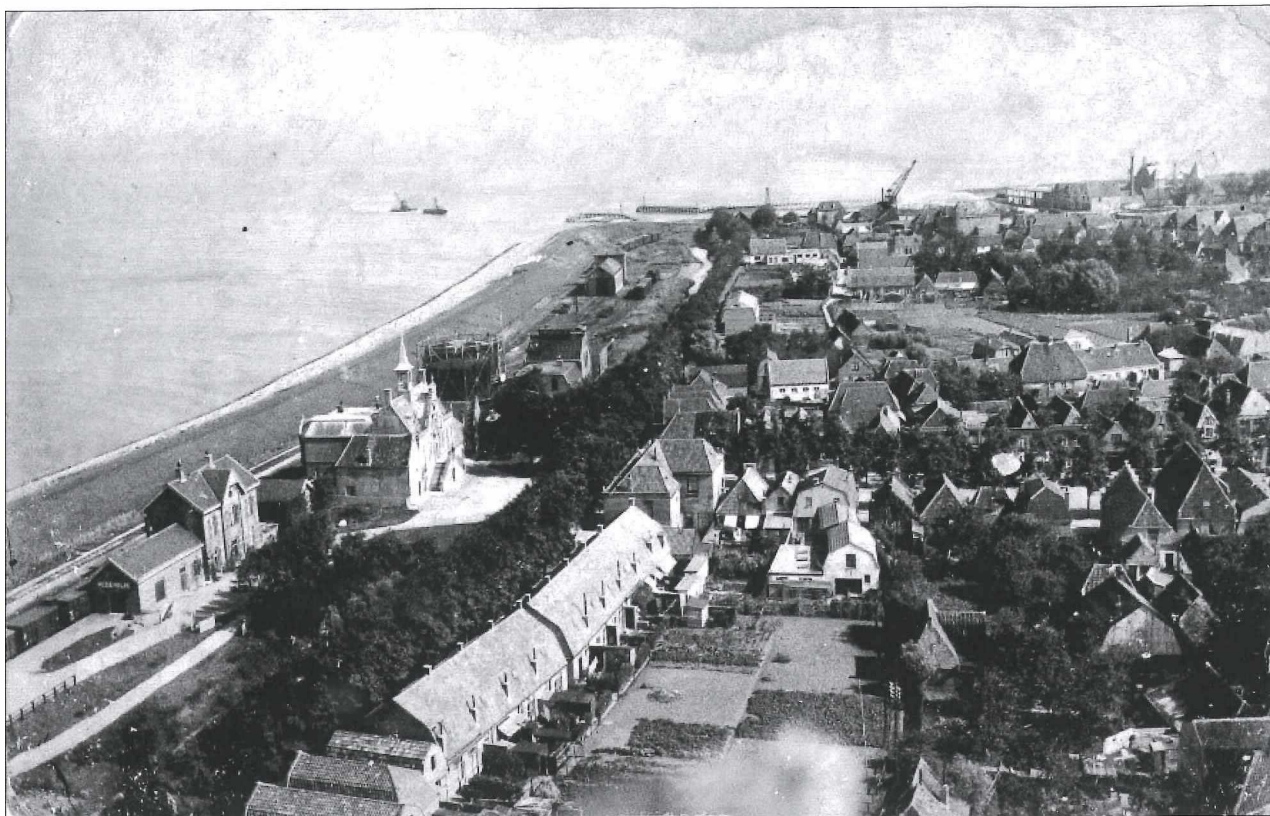
Een beeld van zeer recente datum, ook weer vanaf de Kaasmarkt (Afb.24). De Sico is al decennia geleden verdwenen. En ook de Shellpomp van Boekel is opgeheven. Links zien we nog net het pand van bakkerij Raat.

Afb.24: De Nieuwstraat in 2022.

Verder is er wat straatmeubilair toegevoegd en is de straat vooral het domein van de auto's gebleven. De bomen zijn tot nu toe gelukkig een blijvend element in het straatbeeld. De windturbine in de Wieringermeer is bepaald geen sieraad in het huidige straatbeeld.

Stads panorama vanaf de Bonifaciustoren

Afb.25: Een panorama vanaf de Bonifaciustoren omstreeks 1930.

Een zomerse overzichtsfoto van een deel van het centrum van Medemblik (Afb.25). Het oude stadhuis met daarnaast de twee gashouders en daarachter de remise van de stoomtram.

In de verte zijn schepen van de Zuiderzeewerken zichtbaar. Blijkens de aanwezige wagons, links op de foto, is het station nog in bedrijf. Het reizigersvervoer zou vijf jaar later worden gestaakt.

Afb.26: Hetzelfde panorama, maar dan van omstreeks 1965.

De Oude Haven op de voorgrond (Afb.26), waar de bomen verdwenen zijn, het nieuwe stadhuis met het politiebureau en daar achter nog één gashouder. Verder de chocoladefabriek van Van Houten (later werd dat de typmachinefabriek Monroe die later verhuisde naar de Randweg).

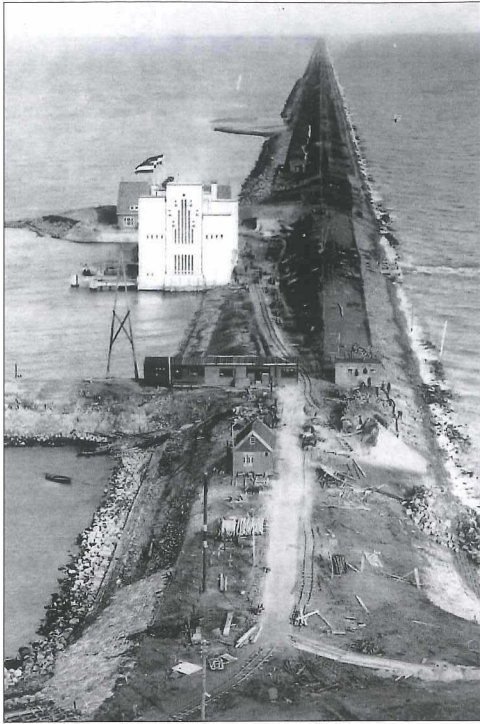
De treinremise is inmiddels verdwenen. Vóór de huizen aan de Oude Haven zien we nog het BP-pompstation van fietsenmaker/garagehouder Herenius. Vlak voor het stationsgebouw zien we nog een rij roommachines van de Krakei, die wachten op verder transport per spoor.

Afb.27: Een recent panorama uit 2009.

Het politiebureau rechts van het stadhuis (inmiddels verdwenen uit Medemblik) en is nu als kantoorgebouw in gebruik (Afb.27). Aan de oostzijde van de Bonifaciuskkerk, waar het consultatiebureau ook stond, is nieuwbouw toegevoegd.

Verderop aan de Oude Haven is tot aan het Hoofd de ruimte behoorlijk verdicht als gevolg van woningbouw. Aan het stationsgebied heeft men een nieuwe functie toegevoegd: busstation. Stabiele factor op deze drie foto's zijn de huizen op de voorgrond van de Oude Haven.

Afb.28: De Wieringermeerdijk in februari 1930.

Gemaal Lely is, samen met gemaal Leemans in Den Oever, zojuist begonnen de Wieringermeer leeg te pompen (Afb.28). Na afronding van de bouw van het gemaal moest nog veel worden opgeruimd, waaronder het smalspoor, dat hier duidelijk niet meer in functie was.

Links van het gemaal zien we nog de restanten van de ringdijk van de bouwkuip. Na het leegpompen zou duidelijk te zien zijn, dat de kanalen voor die tijd reeds gegraven waren, dankzij de uitvinding van de (stoom-)baggermolen.

Afb.29: Hetzelfde panorama in 1966.

We zien de aanleg van de eerste aardgasleiding vanaf Slochteren via Workum naar het gascompressorstation aan de Koggenrandweg. Een belangrijk moment in de aardgasgeschiedenis. Overigens, bleek de aanleg van de leiding onder de Wieringermeerdijk geen gemakkelijk opgave. Hoe lang zal het nog duren voor er waterstof in plaats van aardgas door de hoofdtransportleiding zal stromen?

Afb.30: Een recent panorama uit 2009.

De Wieringermeer in de sneeuw; op de achtergrond de tweede windmolen, die iets minder vaak stilstand dan de eerste (Afb.30). Op de voorgrond vlak voor gemaal Lely een semipermanente transportband van de firma De Vries & van de Wiel ten behoeve van het lossen van schepen met ophoogzand.

Daarnaast een hoogspanningsstation van het energietransportbedrijf (PEN → NUON → Liander). De houten werkplaats van het gemaal dat op de dijk stond is verdwenen. De toegenomen parkeerdruk in het centrum van Medemblik is verminderd door aanleg van een buitendijks terrein bovenop het tracé van de aardgastransportleiding. Van het appartementencomplex aan de Overtoom zien we alleen een zestal dakdoorvoeren van de ventilatie en/of CV-ketels.

Arnold de Greeuw en Ad Kamma,
Medemblik/Hoogkarspel, februari 2022

Herkomst afbeeldingen:

OKV "Medenblick" (Herman Bos, Alphen a/d Rijn):
1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 23,
25, 26, 28, 29.

Arnold de Greeuw, Medemblik:
3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30.

¹ Het havengedeelte tussen de Kwikkelsbrug en de voormalige Magere Brug ter hoogte van de visafslag werd in het verleden veelal aangeduid als Middenhaven. Ook op nautische kaarten treffen we deze benaming aan. Voor ons reden hier om aan deze benaming vast te houden.